

ВПЛИВ НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ НА СТАН ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Крижановська М.А.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

e-mail: kryganovska@chem-bio.com.ua

26 квітня 1986 року сталась найбільша трагедія не тільки України, а й усього людства – вибух на Чорнобильській АЕС.

Протягом 800 років мешканці Поліського містечка Чорнобиль та його околиць працювали на землі, вирощуючи жито й картоплю, розводячи велику рогату худобу й свиней. Ґрунт тут піщаний, чимало навколишніх земель були заболочені і мало придатні для рільництва. Однак місто жило. Тепер Чорнобиль порожній, покинутий, позбавлений людського тепла, оточений мовчазним рудим лісом.

Атомна енергія несе величезні можливості, але водночас й величезну небезпеку. Одна-єдина аварія може змінити цілий світ.

Наслідки, які мала аварія реактора четвертого енергоблоку Чорнобильської АЕС дали підстави вважати її найбільшою екологічною катастрофою сучасності.

Із 192 т палива, що знаходилося в реакторі, близько 4% було викинуто у повітря протягом 10 днів. Хмара радіоактивного пилу (в тому числі йоду 131, цезію 137, стронцію 90), що виникла над ЧАЕС, під дією вітру пізніше посунулася на північ, накривши собою українське Полісся, деякі регіони Білорусії і Росії. Незабаром після катастрофи радіоактивні викиди були виявлені на території Швеції і Фінляндії, а згодом – Польщі, Німеччини, Франції, Північної Італії. Широкий спектр радіонуклідів з водою, їжею та повітрям постійно потрапляли в організм людей [2].

За інформаційними матеріалами 1986 р., у перші 10 днів 238 осіб захворіло гострою променевою хворобою, з них 29 померло в перші місяці після аварії, близько 2000 осіб зазнало місцевих променевих уражень, близько 91000 осіб змушені були евакуюватися із міст Прип'ять, Чорнобиль і сільських населених пунктів 30-км зони. Ще більше 50000 осіб було відселено із забруднених територій [3].

Основними захворюваннями, які пов'язані з наслідками аварії на ЧАЕС, переважно є онкологічні, захворювання нервової системи, ендокринної, травної, дихальної і серцево-судинної систем, патології щитоподібної залози. Стан здоров'я потерпілих від аварії свідчить про тенденцію до його погіршення. Найуразливішою частиною населення виявилися діти і підлітки. Якщо в 1987-1988 рр., за даними МОЗ України, здоровими були визнані 47 % дорослих і 53 % дітей, то в 1990-1993 рр. - 32-28 % дорослих і 31-27 % дітей. У 1997 р. ці цифри знизилися до 15 %. Смертність населення, потерпілого від аварії на ЧАЕС, збільшилася в 3 рази, захворюваність - у 6 разів [1].

Аналіз випадків раку щитоподібної залози у дітей і підлітків України, прооперованих у віці не старше 18 років, показав, що за 5 років до аварії в цій віковій групі зафіксовано 59 випадків, а за період 1986-1994 рр. – 339. Загальна кількість хворих, які були дітьми та підлітками на момент аварії, становить 542 [1].

Вивчення медичних наслідків аварії на ЧАЕС показало, що щорічно зменшується число осіб, визнаних здоровими, серед всіх груп первинного обліку. Серед учасників ліквідації аварії здоровими в 1999 р. визнано 19,8%, серед евакуйованих – 21,05%, серед осіб, які проживають на забруднених територіях – 24,4%, серед дітей, які народилися від батьків перших трьох груп обліку – 32,4% проти 78,2%, 58,7%, 51,7% і 80,9% в 1987 році відповідно [1].

Особливу тривогу викликає порушення репродуктивної функції (тимчасова або постійна стерильність жінок і особливо чоловіків репродуктивного віку), гормональний дисбаланс у дівчат, зниження народжуваності, збільшення смертності, в т.ч. дитячої, особливо через природжені вади розвитку. Доцент кафедри захисту материнства і дитинства Гомельського медичного інституту Данило Введенський у 2002 році з групою колег розпочав дослідження по вивченню майбутнього серед населення забруднених радіацією територій. Для дослідження були відібрані 300 дівчат, що народилися у 1986-1990 рр., вік яких на той час становив 12-14 років.

В ході дослідження лікарі одержали приголомшуючі результати. Антропометричні дослідження у дівчат були нижчі за норму. Далі вчені зіткнулися з більш серйозними патологіями. У жодної з 300 відібраних дівчат менструацій не було відзначено. Дані УЗД показали, що і внутрішні статеві органи дівчат (матка, яєчники) недорозвинені (а у однієї вони були взагалі відсутні) і за розмірами значно менше, ніж у однолітків із благополучних районів. Під впливом радіації в дівочому організмі виробляється величезна кількість гормону тестостерону. Він наявний в організмі кожної жінки, але коли його занадто багато, то жінка може втратити жіночі ознаки.

Учені обережні у своїх прогнозах. Проте результати їхніх досліджень свідчать, що населення районів Білорусії, України і Росії, що постраждали від аварії, приречені на виродження. Однак лікарі вважають, що процес зворотній. Врятувати здоров'я дівчат з чорнобильської зони можливо. Для лікування їм вистачило б здорового харчування і вітамінів. Але річ у тому, що від радіації постраждали в основному жителі сільської місцевості – із сіл і маленьких міст. А на селі як правило, харчується продукцією з власних городів, грибами, зібраними в місцевому лісі, молоком від корів,

які випасаються на забруднених луках [4].

Чорнобиль – не лише технологічна катастрофа. Це і людська біда. Демографічна ситуація і стан здоров'я населення в Україні вимагають прийняття негайних заходів на рівні держави щодо захисту генофонду населення. Необхідною умовою яких є генний контроль за аналізом мутагенного стану довкілля, спостереження за мутагенними змінами в популяціях людей.

Література

1. Бугайов В. М. Зміни здоров'я населення України внаслідок Чорнобильської катастрофи / В. М. Бугайов, А. Ю. Лагутін, О.Г.Рогожин, С.С. Казак – К., 1996.
2. Коваленко А. П. Чернобыль - каким его увидел мир / А. П. Коваленко. – Киев: Молодь, 1989. -172 с.
3. Проблеми Чорнобильської зони відчуження: Науково-технічний збірник/ М-во України у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС; Адм. зони відчуження.– К.: Наук. думка, 1994- Вип.7. -2001. -239 с.
4. Путинцева Г.Й. Медична генетика: підручник / Г.Й. Путинцева.– К.: медицина, 2008. – 392 с.